

SELDŽUK ALTUN

Vizantijski sultan

Prevod s turskog
Biljana Jaren

Beograd
2013.
DERETA

PREDGOVOR ZA SRPSKO IZDANJE

Civilizacija koja je naknadno nazvana „vizantijska“ utemeljila je moderan život. Pisanje *Vizantijskog sultana* doživeo sam kao vrstu obaveze. Jedna od mojih namera bila je i da osudim dvoličnost Zapada prema Vizantiji.

Kada su me zamolili da napišem predgovor za prevod *Vizantijskog sultana* na srpski, prvo sam se setio poznatog svetuskog historičara Georgija Ostrogorskog (1902-1976). Rođen je u Sankt Peterburgu, ali je za svoju domovinu odabrao Srbiju. Ovaj akademik proveo je četrdeset godina na Univerzitetu u Beogradu, bio je šef Katedre za Vizantologiju i jedan od najvažnijih svetskih historičara iz ove oblasti. Odbio je mnoge ponude da pređe na poznate univerzitete širom sveta i obrazovao kvalitetne historičare u Srbiji. Njegova *Istorija Vizantije* poslužila mi je kao vodič u pisanju ovog romana.

Ove godine je šezdesetogodišnjica od prvog pozorišnog prikazivanja remek-dela Semjuela Beketa (1906-1989), *Čekajući Godoa*. Ljudi se već godinama bore sa večitim pitanjem: Ko je Godo? Zašto nije došao? U romanu *Vizantijski sultan* možete naći moj odgovor na to pitanje (Godo je, u stvari, sama pozornica). Detaljnije o tome možete pročitati u časopisu *The Beckett Circle* (vol. 35, No:1).

Ovom prilikom želeo sam da vas podsetim na dva velika- na, Ostrogorskog i Beketa.

Izuzetno mi je drago što će moj roman, nakon engleskog i francuskog, biti izdat i na srpskom jeziku. Iskreno se zahvaljujem svima koji su učestvovali u ovom poslu.

Seldžuk Altun

ALFA

Kad god bih izgovorio svoje ime, dodao bih i njegovo značenje na arapskom, i postideo bih se kad bi neko pogrešno izgovorio poslednji slog. Kad bih baku pitao o tome, ona bi procedila: „To je ime tvog pradede“. Moji preci počeli su da se bave spoljnom trgovinom u Trabzonu i postali su najimućnija porodica na Crnom moru. Umorio sam se slušajući kako su ti dedovi „usijanih glava“ straćili naše bogatstvo posle Krimskog rata.

Kada se majka nakon završene srednje škole u Trabzonu upisala na Istanbulski univerzitet, dedi je to poslužilo kao izgovor da pređu u taj grad. Pa ipak, osim poslova oko porodične zgrade u naselju Galata i poslovni prostor u Šišliju, nije joj bilo dopušteno da se bavi advokaturom. Žestok sukob između dede i bake izbio je kada im se mezimica zaljubila u njihovog podstanara Amerikanca. Majka se ipak uz dedin blagoslov udala za Pola Heketa, predstavnika jednog međunarodnog poslovnog časopisa. Ja sam došao na ovaj svet sledeće godine, u jednoj privatnoj bolnici, tačno na sedamdeset koraka od naše kuće. Deda je preminuo kada sam imao dve godine, a samo četiri meseca nakon toga roditelji su mi se razveli. Pol Heket se vratio u svoju domovinu i nikada se više nije javio, a mi smo se preselili kod bake, u susjedni stan.

Živeli smo zajedno dok nisam završio srednju školu. O kućnom redu brinula se baka, a majka i ja smo se ponašali kao jogunasta deca. Na moje pitanje: „Pa zar nema ni jedne fotografije mog oca?“, baka bi oštro odgovorila: „Ako hoćeš da vidiš tu bitangu, pogledaj se u ogledalo!“ Ali zahvaljujući

tom mom beskorisnom ocu bar nisam nasledio majčine izbu-
ljene oči, kovrdžavu kosu i konjsko lice. Njena ružnoća kao da
je bivala još izraženija kad bi pokušala da se dotera. Za nju je
bilo najnormalnije da ne izlazi iz salona lepote. Bila je ambi-
ciozna i znala je šta hoće: odlična kombinacija prepedenosti
i tajanstvenosti. Kao da joj dvanaest podstanara u zgradama i
trideset i četiri u poslovnim prostorima nije bilo dovoljno, za
male pare kupila je još tri zgrade u susednoj ulici.

Do preranog rasturanja našeg porodičnog gnezda do-
vela je veza Pola Heketa sa jednom privlačnom Kanađan-
kom. Imao sam osam godina kada mi je domar, uz bakinu
dozvolu, ovo poverio. Majka bi se svakog jutra trgla kada bi
me ugledala. Ta odbojnost trajala je sve dok nije stigla vest
da je Pol Heket umro. Stari psiholog Jevrejtin, kod koga su
me vodili zaklinjao se da je to samo uslovni refleks moje
majke prema bivšem mužu.

Nikada mi nije kupovala igračke, pravila rođendanske
zabave niti mi pomagala u školskim zadacima. Izvesno vre-
me sam sumnjao da se ona tako na neki način sveti bivšem
mužu. Kad bi mi zatrebala pomoć oko škole, požurio bih
kod „Gospodara Galate“, Eugenija Đenijala. Ovaj Levanti-
nac¹ koga su došljaci iz Anatolije zvali „Čiča Engin“ bio je
penzionisani profesor istorije umetnosti. Od tog mudrog
čoveka, koji je otkad znam za sebe izgledao kao da mu je
šezdeset godina, naučio sam kako da proučavam enciklo-
pedije, stavku po stavku, da memorišem rečnike, da pre-
poznam različite arhitektonske pravce na osnovu fasada

---

1 *Levantinci* – stanovnici Male Azije tokom perioda Osmanlijskog car-
stva, najčešće su bili italijanskog porekla (posebno Mlečani i Đenovljani).
(prim. prev.)

napuštenih kamenih građevina, da naređujem moru i da postavljam zagonetke nebu.

Te godine kada je trebalo da pođem u školu, Eugenio mi je poklonio napunjenog vodomara i sve druge igračke odjednom su mi postale potpuno nezanimljive. Ptici dugačkoj dvadeset santimetara, oštrog kljuna, belog vrata, blistavo plavih leđa i repa i tamnozelenih krila, na ko zna čiji nagovor, dao sam ime Tristan.

Najlepša zgrada u Hadži Ali ulici bila je Ispilandit. Umorne okolne građevine kao da su se oslonile na njegova ramena, a one preko puta kao da su mu se naklonile, tako da je sve ličilo na neku crkvenu misu. Mi smo oduvek stanovali u dva prostrana stana na najvišem spratu te kamene građevine. Kad god bih u starinskom liftu pritisnuo dugme za sedmi sprat, znao sam da ću osetiti neku svežinu na svom licu. Svakoga ko bi zakoračio u našu dnevnu sobu preplavio bi pogled na more, sve od Bosfora do Zlatnog roga, i siluete sa vizantijskim i osmanlijskim građevinama u prvom planu. Ta maglovita panorama bila je moje igralište. Čim bih završio domaći, zalepio bih se za prozor na terasi i upravljao morskim saobraćajem pomoću nevidljivog daljinskog upravljača. Mramorno more bih pretvorio u jezerce i zamišljao ljubavne priče između šlepera, brodića, ribarskih čamaca i putničkih brodova. Kada bi se sunce nadnelo nad more poput kakvog reflektora, započeo bih rat između dve grupe talasa. Vojska koja je napadala prema Bosforu zvala se Marmara, a pobunjenička grupa nasuprot njih Aramram². Dok bih ja oživljavao sve dramatične posledice tog rata, jadničak Tristan drhtao bi mi u krilu.

---

2 *Marmara* – Mramorno more. *Aramram* je ista reč čitana unatrag. (prim.prev.)

Galebovi su prirodan ukras građevina na Galati, od kojih je najmlađa stara 150 godina. Uprkos Tristanovom protivljenju, zavoleo sam jednog zdepastog galeba koji je često navraćao na našu terasu. Kada sam jednog dana video da taj moj galeb, koga sam nazvao Aleb, jede sopstveni izmet, naljutio sam se na njega i postao vegeterijanac.

U ličnoj karti nosio sam majčino prezime (Asil), ali sam se njoj uvek obraćao imenom. Na dan kada sam završio srednju školu, rekao sam joj: „Hvala ti, Akile, za sve one detinjarije koje si mi priređivala u detinjstvu. Da nije bilo njih, ne bih tako rano naučio da uživam i budem zadovoljan sobom.“

Kad bih se zaželeo Galata kule koja je za mene bila poput amajlije, samo bih potrčao do kuhinje. Razmaknuo bih čipkane zavese i taj sedamdeset metara visok cilindrični spomenik zakoračio bi ka meni. Kad god bih se našao oči u oči s kupastim krovom kule, odmah bih poželeo sladoled u kornetu. Izgubio sam nadu u tursku književnost i umetnost jer se ni jedan pesnik niti slikar nije bacio sa balkona kule. Dok sam ja durbinom tražio misteriozna lica, vodič obučen u robota objašnjavao bi umornoj grupi turista da je kulu prvi sagradio vizantijski car Justinijan 528. godine od drveta, da su je Đenovljani 1348. godine ojačali kamenim blokovima, a Osmanlije 1510. godine renovirale. Dok sam je posmatrao, kamen po kamen, činilo mi se da prolazim kroz vremenski tunel i krećem u trodimenzionalne safarije. Eugenio je govorio da je Galata „posrednik između Vizantije i Osmanlijskog carstva“.

Sa mojim duhovnim ocem, većitim neženjom Eugeniom Đenijaleom, upoznao me je Albert. Sve do univerziteta, Alberto Longo i ja pohađali smo iste škole. On je živeo sa majkom i starijom sestrom Elzom u istorijskoj građevini

Dogan, i bili su Eugeniove komšije. Albertov otac, Italijan, napustio je njegovu majku poreklom sa ostrva Kios i nastanio se u Melburnu. Ipak, Alberto je bar leti provodio po mesec dana sa ocem, koji je bio kapetan jahti. Njegova majka, radoholičarka, bila je direktor finansija u nekom hotelu i uvek bi se smejala kada bi mi ime izgovorila unazad. Zele-nooka Elza, dve godine starija od mene, bila je moja prva ljubav. Mislio sam da i ona gaji ista osećanja prema meni jer bi me uvek uhvatila pod ruku dok smo išli u bioskop i štipkala me je za obraz. Te godine kada je trebalo da krene u srednju školu, otputovala je kod tetke u Đenovu, otkrila lezbejstvo i preselila se u Veneciju.

Odmah sam zavoleo Osnovnu školu „Okčumusa” koja se nalazila na 222 koraka od naše kuće. Bilo je nečega teatralnog u njenom držanju, kao da izaziva na dvoboj ostatak tog strmog sokaka. Pokušavao sam da impresioniram baku time što sam bio najbolji đak u osnovnoj školi i da osvojim nezainteresovane srednjoškolke pohvalnicama koje sam dobijao (bezuspešno). Posle Elze, nisam se ponovo zaljubio. Nije bilo čak ni flerta od koga bi mi se zavrtilo u glavi. Gnušao sam se muškaraca koji su izigravali čak i dvorske lude da bi osvojili devojke, ali naročito sam se plašio odbijanja. Baka, koja je smatrala da sam i previše ponosan, samo bi mi rekla: „Plju-nu-ti deda“.

Kada sam krenuo u Austrijsku gimnaziju, na 155 koraka udaljenosti, Eugenio je samo prokomentarisao: „Ima dobro da naučiš nemački i engleski“, i začutao. Tih godina bilo je u modi upoređivati škole sa zatvorima; po meni, moja škola više je ličila na one grandiozne bolnice koje smo viđali u epskim filmovima. Čudio sam se onima koji su se plašili učenja stranih jezika; svaka nova reč koju bih naučio kao

da je otvarala još jedno polje zagonetnog mozaika u mojoj glavi, što je još više razbuktavalo moju znatiželju. Herr T.B., moj omiljeni profesor, u svakoj prilici citirao je neku mudru izreku Elijasa Kanetija. Kad me je naučio da igram šah, rekao mi je: „Neću da snosim odgovornost ako postaneš zavisnik od ove igre“. Takođe mi je rekao: „Ti si prirodni poliglota“, i ja ga nisam obrukao; kada sam diplomirao, na 111. godišnjicu škole, znao sam i italijanski i francuski, a naučio sam i nešto osmanskog turskog da bih mogao da rastumačim natpis iznad presušene česme kraj kule Galata.

Nagovorio sam baku da mi kupi Enciklopediju Britaniku na turskom, pod izgovorom da je to obavezna lektira za školu. Dvadeset i dva toma čitao sam red po red, pet strana na dan, i završio je tačno za osam godina. Bio sam u osmom razredu i baš sam proučavao stavku „entomologija“ kad su se vrata moje sobe ceremonijalno otvorila. Sarkastičan osmeh na Aki-linim usnama probudio je moju sumnju.

Kad je izgovorila: „Umro ti je otac“, u glasu joj je prevladavala neka opuštenost pomešana sa saučešćem.

Dok sam sa skepsom čitao rečenicu: „Pored preko 700 hiljada proučenih vrsta insekata postoji bar još toliko vrsta koje do sada nisu identifikovane...“, pitao sam se kako je saznala tu vest.

„Kako?“, to je bilo sve što sam izgovorio. Kad je rekla: „Jedi grožđe i ne pitaj iz kog je vinograda“, osetio sam kako mi se ledi krv.

Vest o očevoj smrti bila je povod da se pomirimo. Nakon toga osećala se rasterećenije i nije se više pretvarala da joj je stalo do majčinstva. Stavila mi je do znanja da, ako ikad osetim potrebu, imam stariju sestru na koju mogu da se oslonim, i ja sam joj oprostio.

Nakon što joj je muž preminuo, baka je otišla na hadžiluk. Kad god bi joj se neko obratio sa „Hadži Ulvije”, energično bi zavrтела tespih³. Imala je blago lice. Nije propuštala stare turske filmove na televiziji. I mene je zarazila njima, a gledao sam ih samo da bih čuo kako proklinje negativce i to koristeći njihova prava imena. Da bih se dodvorio baki, koja je bila gruzijskog porekla, klanjao sam namaz⁴ za bajram, na početku i na kraju Ramazana. Sa prozora toaleta koji je dekorisala u orijentalnom stilu videla se i Topkapi palata. Hadži Ulvije bi me uvek upozoravala: „Nikada ne gledaj u palatu dok vršiš veliku nuždu“. Zbog tog upozorenja godina ma nisam smeo bučno da ispuštam gasove u toaletu.

*

Dok bi se Alberto i ja spuštali sa Galate u Tophane, osećali bismo neku prijatnu napetost kao da smo se prikradali u susedni grad. Kafić *Nezih*, koji se nalazio baš na granici između ova dva kraja grada, bio je izvor mnogih ludorija u našim srednjoškolskim danima. Da bismo ušli u taj zagušljivi prostor koji je mirisao na duvan i ustajali čaj, morali smo da podmitimo konobara. Čim bismo tom tupanu tutnuli u ruke jednu paklicu cigara, uzbuđenje je počinjalo. Vozači, penzioneri i nervozni besposličari navučeni na kocku i klađenje činili su stalnu postavu *Neziha*. Dok smo Alberto i ja igrali tablič, potajno smo se nadali da ćemo biti svedoci neke spektakularne tuče. Jednom je jedan pripit mladić zbog nečega potpuno nebitnog krenuo

---

3 *tespih* (tur.) – vrsta brojanice koja se koristi za molitvu, ali i kao vrsta igre ili sredstvo za smirenje i meditaciju. (prim. prev.)

4 *namaz* (tur.) – muslimanska obredna molitva (prim. prev.)

na naš sto uz povik: „Kaurinska⁵ kopilad sa Galate, šta tražite ovde!“. Srećom, iznenada se među nama pojavio jedan snažan čovek od tridesetak godina. Povukao je napadača za uvo, odvukao ga do vrata i izbacio. Tako smo se upoznali sa plavokosim Iskenderom Elbasanom, poznatom po nadimku Arnaut. Saznali smo da je Iskender abi⁶ napustio svekrovu kuću u Bakirkoju nakon što mu je žena preminula zbog neke komplikacije na porođaju, i da se, ko zna zašto, nastanio u Galati. Nikad nisam bio u prodavnici srebra na Kapali čaršiji čiji je Iskender bio suvlasnik. Podsmevao sam se stalnim gostima *Neziha* koji su pričali da se bavi švercom antikviteta. Bio je dobar slušalac i izgovarao je reči pažljivo, jednu po jednu, sa akcentom došljaka. On me je prvi uveo u pravu kafanu i on je našao medicinsku sestru slovenskog porekla sa kojom sam imao prvo seksualno iskustvo. Jednog dana, Iskender abi se preselio u prizemlje zgrade Indigo, preko puta nas. Postao je moj zaštitnik i čuvar mojih tajni. Akile bi za njega rekla: „Boemski vitez sa Galate“.

„Vizantija je naselila Đenovljane na Galatu da bi obezbedila logističku podršku gradu. Mi smo poput čestice koja se pre 800 godina odvojila od jezgra Đenove i pripojila Konstantinopolju“, govorio bi Eugenio. Možda zbog toga nisam bio iznenađen kada sam konačno video Đenovu i osetio neku bliskost. Galata je bila kraj grada u kojem je živeo imućniji manjinski deo stanovništva. „Kada smo se doselili, kraj je više ličio na stecište duhova“, pričala bi baka. Prvi koji su doneli neku živost bili su došljaci sa istoka koji

---

5 *kaurin* (ar.) – muslimanski naziv za hrišćanina, nevernik (prim. prev.)

6 *abi* (tur.) – doslovno znači stariji brat, ali se među prijateljima često koristi kao izraz poštovanja. (prim. prev.)

su se nastanili u polunapuštene kamene kuće na Galati. Devedesetih godina počele su da dolaze do izražaja estetske vrednosti i prednosti ovog kraja grada. Prvo su to bili strani predavači iz okolnih privatnih škola, a za njima su i pisci, slikari, umetnici i svi drugi koji su smatrali da poseduju boemski duh prosto opseli kamene građevine koje prkose vremenu. (Nova polja u mozaiku možda nisu ništa dodala, ali bar nisu poremetila prirodno stanje stvari).

Vlasnik bifea *Tigris* u Kula Galata ulici bio je neki Devran iz Dijarbakira. Pričalo se da je bio osuđivan zbog svojih ideoloških stavova i da je tokom pet godina u zatvoru bio izložen svakakvom mučenju. I on sam bio je svestan da mladi u njegov bife dolaze upravo zbog te priče, a ne zbog jednolične hrane koju služe. Levo od ulaznih vrata bio je okačen jedan pano na kome je pisalo „Iskra“. Devran abi bi na tom panou objavljivao citate poznatih socijalista i preporučivao ozbiljna štiva i knjige poezije. Jedna knjiga koju je preporučio uspela je da me ponovo približi svetu poezije od koga sam odustao još u srednjoj školi. Zbog knjige *Od čežnje za tobom istrošio sam svoje okove* Ahmeta Arifa započinjao sam dane čitajući poeziju. Zbog knjige *Od čežnje za tobom istrošio sam svoje okove* osnovao sam kutak za poeziju. Kad bih se udubio u stihove, osećao sam zadovoljstvo koje pruža uspešno rešen matematički problem. Klizao sam se na šahovskoj tabli od ko zna koliko polja, okačenoj na nebeskom svodu. U poeziji bih našao potpunu tišinu, i ako bi u tim trenucima neko ušao u moju sobu, pa čak i ako je to bila baka, grubo bih reagovao. Uzbudivao me je rafinirani erotizam u pesmama narodnog pesnika Karadžaoglana iz XVII veka. Skrivao sam čak i od Iskender abija da sam masturbirao uz neke stihove tih pesama. Pesme koje sam

napisao u srednjoj školi pokazao sam samo Seldžuku Altunu. On je bio Eugenioov prijatelj i za njega je bila važnija ljubav prema knjigama nego samo pisanje knjiga. Kada je rekao: „Ne može se reći da je beznadežno“, rešio sam da se ipak okušam kao prevodilac. Moji probni prevodi Montale i Kavafija izgledali su mi kao unutrašnja strana svilenog tepiha. Eugenio me je utešio rečima: „Ako duše tih pesnika neće da sarađuju sa tobom, šta im možeš?“

Agencija za nekretnine pokraj bifea *Tigris* nekada je bila časovničarska radnja u vlasništvu Panajota Stiljanidisa. Dok sam išao u osnovnu školu, majstor Panajot je imao sedamdesetak godina i radio je sam u radnji. Bilo je to vreme kad skoro niko više nije slao satove na popravku. Stari majstor bi se po ceo dan bavio nekim satovima koje bi mu poslali iz antikvarnica. Od kako je saznao da smo poreklom iz Trabzona, zvao me je: „Grčko seme“⁷. Radovao sam se kada bi mi dopustio da ga gledam dok radi. Uzbudivao me je neprestani duel između antičkog zida radnje i stonih satova. Kada bi majstor stavio monokl na oko i uzeo u ruku posebnu vrstu pincete, zadržao bih dah. Popravka unutrašnjosti sata, koji je meni izgledao kao komandna tabla aviona, pomoću obične pincete, izgledala mi je podjednako neverovatna kao oživljavanje egipatskih mumija. Majstor bi se zakikotao kad bih se ja uspaničio zbog najprostijih „donesi-odnesi“ uputstava. Nasred stola stajao je jedan antikvarni francuski sat. Otvorenih usta pratio sam šarenu mehaničku pticu u metalnom kavezu, koja se svake

---

7 Na obali Crnog mora, naročito oko Trabzona, sve do 30-ih godina prošlog veka živeli su Grci. Dosta ih je kasnije primilo islam i asimilovalo se. (prim. prev.)

sekunde klatila levo-desno. Pet dana nakon što mi je poklonio taj sat koji je nasledio od svog oca, srce majstora Panajota stalo je dok je radio u svojoj radnji. Nije imao dece i bio je poslednja karika u nizu četiri generacije časovničara Stiljanidisa. Supruga je nakon njegove smrti prodala stan mojoj majci i vratila se na ostrvo Kios sa preostalim satovima svoga muža. Na natpisu koji se nalazio između kule Galata i česme Bereketzade pisalo je:

„Isak Ruso (1672-1747)
 Poznati dvorski umetnik
 Otac filozofa Žan Žak Rusoa
 Živeo je na Galati između 1705. i 1711.“

Dok bih prolazio ispred tog natpisa, činilo mi se da ću začuti Panajotov glas kako me doziva: „Grčko seme!“

*

Kada bi me pitali šta ću biti kad porastem, odgovarao bih da ću biti časovničar. Na bakino pitanje šta ću studirati, odgovorio bih: „Semiologiju“ i začutao. Moj ideal je bio da postanem učenik Umberta Eka na Bolonjskom univerzitetu. Kad je saznala da semiologija proučava jezik znakova, Hadži Ulvije me je upitala: „Sine, jesi ti kako treba?“. Uz majčinu preporuku, predočila mi je dve opcije: ako izaberem inženjerstvo ili menadžment, ona će me poslati da se školujem u Americi. Uz pomoć Eugenija, koji je doktorirao na Berkliju, konkurisao sam na nekoliko univerziteta. Na nagovor Seldžuka Altuna, na tu listu sam dodao i elitni Univerzitet Kolumbija. Pismo koje je potvrđivalo moj prijem na Ekonomski fakultet Univerziteta Kolumbija pročitao sam, u razmaku od nekoliko sati, tri puta tog dana.

Tek kasnije, kad sam popunjavao prijemni obrazac, shvatio sam da se moja nova škola nalazi u Njujorku. Tokom četiri godine studiranja činilo mi se da proživljavam gradsku enciklopediju, stavku po stavku. Shvatio sam da u čarima Njujorka uživaju samo bogataši i odvažni sirotani, dok se većina nas u sredini zadovoljava filozofijom prosečnosti.

Da li sam se tokom tih godina promenio ja ili moja domovina? U avionu na relaciji Njujork – Istanbul sa strahom sam razmišljao o talasu površnosti koji će me preplaviti kad stignem. Za većinu mojih sugrađana promašen penal njihovog omiljenog fudbalskog tima bio je mnogo važniji od aktuelnih problema korupcije u svim oblastima. Većina njih ne čita čak ni novine, ali se zato udubljuju u besmislene televizijske serije. Imao sam dosta predrasuda i prema njima i prema skupštini koju su oni izabrali.

Pa ipak, čim sam diplomirao vratio sam se u svoj grad. Mislio sam da ja lično mogu sniziti taj procenat površnosti. Zaposlio sam se u jednoj velikoj banci u odseku za upravljanje kapitalom. Nisam mogao da podnesem rasipne činovnike i neotesane šefove. U stvari, nije mi se dopalo da primam naređenja. Kada sam nakon samo mesec dana dao ostavku, bio sam siguran da će baka reći: „Plju-nu-ti deda“.

Nakon toga, rešio sam da se okušam u akademskim vodama u oblasti ekonomije. Hadži Ulvije je volela zvučne titule poput: guverner, general, profesor. Pod uslovom da postanem profesor, ponudila je da finansira moje dalje školovanje u inostranstvu. Asel Farhi, potomak jedne istanbulske porodice sa Balata, bio mi je omiljeni profesor na Kolumbiji i razlog što sam za doktorske studije izabrao School of Economics u Londonu, gde je i on predavao. Primljen sam počevši od zimskog semestra, tako da sam imao

jos tri meseca do početka programa. Prvo sam otišao u Italiju na dva meseca. Posetio sam Elzu koja je radila kao upravnica jedne galerije u Veneciji. Živela je sa jednom slikarkom u kući nalik na uklete dvorce i s mirisom na razređivač za boju. Rekla mi je da podsećam na mediteranske antičke plemiće. „Na onu vrstu muškaraca koje žene od sveg srca žele da unište“, dodala je.

Posetio sam i Alberta koji se odselio u Australiju čim je završio srednju školu. Predavao je hemiju u jednoj srednjoj školi u Sidneju. Njegova supruga bila je šest godina starija od njega i radila je u kadrovskoj službi jedne bolnice. Jedva sam izdržao nekih nedelju dana u njihovoj beživotnoj kući. Sam samcijat, otišao sam vozom čak do Adelaide. Tamo sam se dva dana odmorao u nekom udaljenom staničnom mestu samo zato što se zvalo Ararat.

Zahvaljujući Tristanu, znao sam latinska imena na stotine ptičjih vrsta. Kad baka nije htela da mi kupi akvarijum, bombardovao sam je nabranjem svih 27 vrsta ajkula koje se mogu naći u našim morima. Što sam bolje poznavao ljude, to sam više poštovao životinje. Voleo sam malu decu, posebno umiljate slinave devojčice. Ponekad sam izlazio na trg Tunel samo da bih dao nešto para deci koja su tamo prosila. Baka je govorila: „Ako ja ne ostavim sve što imam Centru za nezbri nutu decu, sigurna sam da ćeš tu ludost ti sprovesti“.

Posle Sidneja, odleteo sam u Aleksandriju, svoju poslednju destinaciju na ovom putu. Tamo sam obišao mesta na kojima se Kavafi skrivao i odrecitovao njegovu pesmu čiji je naslov „Lepotica sveta“. U Istanbul sam se vratio polovinom jeseni. Po povratku, bio sam primoran da odem na svadbu jednog mog druga iz srednje škole, gde sam se poprilično smorio. Zbog jeftinog vina koje su služili na prijemu zbolela me je

glava. Pre nego što ću se vratiti kući, seo sam na jednu klu- pu ispod kule i procaskao sa dečicom poreklom sa istoka Anatolije. Nisam uspeo da ih impresioniram nabrajanjem opština i naselja iz njihove postojbine. Uživajući u tišini te prijatne noći, ustao sam sa klupe u nadi da će me šetnja raz- buditi. Hodao sam prateći blagi jesenji povetarac koji me je doveo do jedne uličice toliko uske da ni bicikl tuda ne bi mogao da prođe. Ispred polunapuštene zgrade u kojoj je svetlo gorelo samo na jednom spratu plakala je devojčica od nekih sedam-osam godina. Bila je bosonoga i obučena u tanušnu trenerku koja joj je bila za broj manja. Tresla se kao trska, nisam mogao a da ne primetim lepotu njenih biser- nih suzica. Sažalio sam se, skinuo jaknu i ogrnuo je. Ova tamnoputa devojčica maslinastih očiju bila je Hajal, ćerka Devran abija. Dok je bila beba, sećam se da ju je pokojni otac često dovodio u bife. Bila je simpatična i umiljata, čim bi me videla potrčala bi k meni i obavila ruke oko mojih nogu. Devran je pre dve godine, dok sam bio u Njujorku, umro od raka. Žena mu se preudala za njegovog starog dru- ga koga je Devran smatrao prevrtljivcem. Hajal mi je rekla da joj je majka umrla u bolnici dan ranije i da ju je očuh izbacio na ulicu.

Iako sam znao da niko neće otvoriti, pozvonio sam neko- liko puta na vrata tog ološa. Zatim sam se obratio jandnici koja je još uvek drhtala: „Hajal, dušo, večeras ćeš prespa- vati kod nas, a sutra ćemo već smisliti nešto da se otarasiš ovog alkoholičara“. Podigao sam je na leđa, a ona je tamo još neko vreme jecala i na kraju zaspala. Kada sam osetio toplinu tog malog tela i otkucaje malenog srca, krenule su mi suze. Svi su me znali kao dobro vaspitanog momka, ali to je bilo prvi put da zaista činim dobro delo. Majka je gle-

dala neki zabavni program na televiziji kada sam se pojavio i izjavio: „Gospođo Akile, ova mala princeza je moja nova sestra“. Sledećeg dana smo Iskender abi i ja organizovali sahranu za Hajalinu majku. Sa očuhom smo se nagodili da nam preda starateljstvo nad devojčicom i da napusti Galatu, naravno uz novčanu nadoknadu.

Hajal je bila snažna na svog oca. Nastavila je život bez psiholoških problema uprkos svim traumama koje je preživela. Postala je oštromna i privlačna mlada dama. Krenula je u Austrijsku gimnaziju i već postavila sebi cilj da postane pedijatar. Razdeljak nosi na sredini, jer se baš tako meni dopada. Baki se obraća sa „Hadži Nina“, a majci sa „Majka Akile“. Hajal i njena Hadži Nina idu zajedno na dedin grob u banju Gonen i u Artvin u posetu bakinoj sestri. Da li je moguće da stari običaji i verovanja progone ljude od kolevke pa do kraja života? Hajal veruje da se ona neće udati sve dok se ja kao njen stariji brat ne oženim. Već je počela da se žali majci: „Majko Akile, ja ću zbog njega ostati usedelica!“

*

Proveo sam četiri godine u zgradi odmah pored Britanskog muzeja. Od kuće do škole pešačio sam tačno petnaest minuta. Zgrada od cigala podsećala je na igračku od lego kockica i tek kada sam se preselio u nju, primetio sam na ulazu tablu na kojoj je pisalo da je u toj zgradi živeo dobitnik Nobelove nagrade Bernard Rasel. Za vreme jednog Bajrama u goste su mi došle majka i Hajal. Hajal je insistirala da je odvedem u londonski zoološki vrt, što sam i uradio. Pre toga nisam nikada bio čak ni u cirkusu, jer sam sve to doživljavao kao simbol ropstva. Da li se to zaista desilo ili sam samo sanjao? Mlada lavica mi se zagledala pravo u oči. Strpljivo smo

pogledima proučili jedno drugo, a onda se ona približila ivici kaveza i ispružila glavu, kao da hoće da je pomazim. Njena porodica me je posmatrala sa puno razumevanja, činilo se kao da čekaju na moje naređenje da bi nekoga napali. Tigrovi i panteri su me pozdravljali izdaleka mašući repovima. Sledećeg meseca sam ponovo otišao da ih vidim i ponovo su me dočekali kao svojeg. Plemenite vrste iz porodice mačaka znaju da prepoznaju istinskog prijatelja kada ga vide, pomislilo sam i sa čežnjom se setio mog Tristana.

Već šest godina dvaput nedeljno predajem na Bosfor-skom univerzitetu. Kada sam prošle godine unapređen u docenta, baka me je pitala: „A šta ti sad to znači?“ Pokušao sam da joj objasnim da ako je profesor general po činu, ja sam sada pukovnik. „Ako je tako, onda alal vera!“, odgovorila je. Jednom nedeljno počeo sam da idem na Univerzitet Has, jer mi je šetnja ka toj nostalgичnoj građevini na Zlatnom rogu uvek prijala. Studenti, koji će čim zarade prve pare izgubiti svu svoju naivnost, obraćaju mi se sa „Profesore“, što mi greje srce. Preostalim danima čitam poeziju, proučavam semiologiju, igram šah ili pravim sudoku ukrštenice. Kada zbog nečega izađem u grad, plaše me visoke ružne zgrade koje se uzdižu poput avetinja i žalim užurbane ljude koji podsećaju na robote obučene u farmerke. Kao što sam priznao i Tristanu, bio bih spreman da se borim za nekog pristojnog kandidata koji bi ovu zemlju uspeo da izvuče iz kolotečine i površnosti u koju tone. Osim toga, nisam video ni jedan razlog da napuštam Galatu.

Prvo leto po povratku iz Njujorka preselio sam se u prazan stan moje majke i postao bakin prvi komšija. Stan sam napunio antikvitetima iz starih vila sa Galate. Moj radni sto, udobna fotelja, toaletni stočići i statue, svi su mi bili kao

članovi porodice. Kada je Eugenio čuo da sam te predmete predstavio Tristanu, rekao mi je da sam ja jedini animista koga je ikada upoznao. Na zidove dnevne sobe na kojima već nije bilo polica za knjige pokačio sam karte i mape. Najznačajnije od svih umetničkih dela koja smo nasledili od nekog pretka (više ni baka nije sa sigurnošću znala kojeg) bila je mapa u gravuri Sebastijana Minstera⁸, iz 1559. godine. Na gravuri koju je Hajal opisala kao strip sažet na jednom listu hartije bili su predstavljeni Istanbul i Galata pre dolaska Turaka. Sa nje nije moglo tačno da se odredi sa koliko strana je Galata bila opasana zidinama, ali se naša kula, koja je ličila na nabrekli svetionik, jasno videla kraj jednog akvadukta.

Skupio sam lepu kolekciju antikvarskih knjiga sa mapama novcem koji sam na prevaru izvlačio od bake, uz obrazloženje da mi trebaju za školske knjige. Da bih mogao detaljnije da ih proučavam, pohađao sam kurseve latinskog. Na tim starim mapama nikada nisam naišao na ime grada koje nije u sebi imalo nečega pesničkog. Kad bih se udubio u neki naziv, slovo po slovo, osećao sam da me neka sila uvlači u zidine tog grada. Vodili bi me na poučne misije kao da su hteli da što jasnije proživim sve nesreće koje će čovečanstvo pretrpeti zbog grešaka pojedinaca. Kad bih im na šest različitih jezika rekao: „Ali ja sam samo jedna kukavica“, rastužili bi se.

Alberto, koga je majka terala da svako večer po pola sata sluša klasičnu muziku kako bi postao bistriji, prepepisivao

---

8 Sebastian Münster (1488-1552), nemački kartograf i kosmograf poznat po svom delu *Cosmographia* iz 1544. godine, koja predstavlja najraniji opis sveta na nemačkom jeziku. (prim. prev.)

bi od mene u školi kad god je imao priliku za to. Mene je klasična muzika podsećala na ustrajne uspavanke, a pop muzika na konzervu mešanog povrća. Mnogobrojne radnje u kojima su se prodavali raznorazni muzički instrumenti nalazile su se u Galip Dede ulici koja je spajala Galatu i Istiklal ulicu. Kada je Hajal čula da projurim tom ulicom kako bih izbegao nemuzikalne note instrumenata iz izloga, pitala me je: „Da li ti, brate, u isto vreme pokušavaš da nasmeješ ljude i da ih naterаш na razmišljanje?“. Vetar koji stalno kruži po lavirintu našeg kraja, krici galebova, trube brodića, molitva sa džamije, klepet zvona, smeh jedne devojčice, to su moje muzičke note. Prirodne i bez očekivanja. Ako mi duša poželi simfonijsku muziku, dovoljno je da krenem na d-u-g-a-č-a-k put.

Prihodi od stanarina uplaćivani su na bakin račun u banci. Nakon što se odbiju neizbežni troškovi, polovina preostale sume bila bi pretvorena u dolare, a polovina bi ostala u lirama⁹. Sav taj novac uplaćivan je na račun oročene štednje na koji smo nas troje bili ovlašćeni. Ipak, majci i meni nije bilo dopušteno da koristimo taj račun. Baka bi na moj račun svaki mesec uplaćivala 7 500 dolara; ta suma je određivana na osnovu plate premijera za tu godinu. Siguran sam da je majčino primanje računato na osnovu plate predsednika države. Hajal je morala da poljubi bakinu ruku dok je uzimala svoj džeparac.

Imao sam kolekciju ručnih satova i išao bih na tematska putovanja. Izvor moje slobode bio je u tome što nisam morao da štedim novac. Dok sam još bio student, pošteno sam proputovao Anatoliju da bi video sve njene tvr-

---

9 *lira* – turska nacionalna valuta (prim. prev.)

đave, istorijske mostove i svetionike. Išao sam u Ženevu da posmatram izloge časovničara, u Tarif da vidim kitove ubice, u zaliv Druridž da vidim oazu ptica, morske lisice u Omanu, u Odesu da bih odigrao partiju šaha sa jednim šahovskim majstorom transvestitom. Dok sam uživao u pikniku sa Marietom i Šalkom u prirodnom rezervatu Harnas u Namibiji, svi su bili iznenađeni jer nisam prepoznao ćutljivu damu iz naše grupe. Marieta i Šalk bili su polupripitomljeni lavovi, a ispostavilo se da je dama sa očima boje ljubičica holivudska zvezda poznata pod imenom Anđelina Džoli.

Hajal voli da posmatra pecaroše na mostu Galata. Kada se posvađa sa dečkom, ja je pratim u tim šetnjama. Ako je verovati ovim čudnim zastavicama koje su radnici gradske uprave Istanbula pokačili po stubovima mosta, danas je 29. maj 2008; 555. godišnjica pada Istanbula! To znači da ću ja sutra napuniti 33 godine. Tradicionalne zastavice na mostu podsetiše me na rođendane koje nikad nisam proslavio. Oskar Vajld je rekao: „Posle dvadeset i pete, svi su podjednako stari“.

Moram iz neke telefonske govornice nazvati madam Olgu koja me zna kao Engina sa Galate. Ne zato što imam običaj da vodim ljubav sa dve devojke odjednom, već zato što sam joj čitao poeziju njenog zemljaka Džozefa Brodskog. Olga, učiteljica u penziji, zove me „Moj sultanu“.